

خلاصه مقالات

هجدهمین همایش بین‌المللی خلیج فارس

«زمینه‌های همکاری منطقه‌ای برای دستیابی به ثبات و امنیت»

تهران، ۲۷ و ۲۸ خرداد ماه ۱۳۸۷ (۱۶ و ۱۷ ژوئن ۲۰۰۸)

ملخص البحوث

المؤتمر الدولي الثامن عشر للخليج الفارسي

«مجالات التعاون الاقليمي للحصول على الامن و الاستقرار»

طهران، ۱۶ و ۱۷ حزيران ۲۰۰۸

Abstracts
of
The 18th International Conference on the Persian Gulf
“Foundations for Regional Cooperation, Stability & Security”

Tehran, 16 - 17 June 2008

- فتح الله توسلی ۵۶
پارادایم ثبات در عراق
- مجتبی تویسرکانی - عنایت الله یزدانی ۵۸
حوزه‌های مشترک انرژی؛ زمینه‌ای برای همگرایی منطقه‌ای در خلیج فارس
- احمد جالینوسی - داریوش قاسمی ۶۰
معادلات امنیتی در منطقه‌ی خلیج فارس
- فاطمه جرجان شوستری ۶۲
زمینه‌های نوین همگرایی منطقه‌ای
- محمود جلالی - یعقوب ایزدی ۶۳
امنیت خلیج فارس و مسئله آوارگان عراقی در پرتو کنوانسیون حقوق پناهندگان
- لیلا جعفری - احمد جالینوسی ۶۵
آینده‌ی امنیتی خلیج فارس
- مهدی حسن شاهیان - گیتی امتیازی - روحا کسری کرمانشاهی ۶۷
بیوتکنولوژی: عاملی جدید در ثبات خلیج فارس
- خاطره حسین زاده - احمد جالینوسی ۶۹
ترتیب‌ات امنیتی خلیج فارس - خزر و تاثیر متقابل آنها بر یکدیگر
- فهمه حسینی ۷۱
راهکار مقابله با رقابت تسلیحاتی در منطقه خلیج فارس
- ابوالفضل حلیم زمهریر ۷۲
علل و عوامل بی‌ثباتی در عراق و عملکرد جمهوری اسلامی ایران در زمینه ثبات سازی در عراق

- غلامرضا خادمی ۷۴
خلیج فارس: مغز جهان
- مهدی خالدزاده ۷۵
ثبات در خلیج فارس در سایه همگرایی منطقه‌ای: چالشها و نگرانیها
- اعظم خانی ولدانی - احمد جالینوسی ۷۷
چگونگی تأمین امنیت منطقه‌ای در خلیج فارس بر اساس الگوی همگرایی
- علی خرم ۷۹-۸۰
خلیج فارس تنها پاسخ منطقی به استراتژی نوین اتحادیه اروپا مبنی بر متنوع‌سازی منابع انرژی
چالش آمریکا با ایران در عراق
- محسن خلیلی ۸۱
فرآیند تدوین و تصویب قانون اساسی جدید عراق: پیدایش ریشه‌های کشمکش سیاسی
- پهزاد خوش اندام ۸۳
ثبات سیاسی در عراق و چشم انداز همگرایی و واگرایی در منطقه خلیج فارس
- ابراهیم دارابی - سیدجواد امام جمعه زاده ۸۵
تمثیل گاو و تعیین زاویه استراتژیک: راهکاری برای رفع موانع همگرایی در منطقه خلیج فارس
- حمید رضا دهقانی پوده ۸۶
ضرورت همکاری شورای حوزه خلیج فارس
- ابراهیم رحمانی ۸۷
رسانه و توسعه همکاری‌های منطقه‌ای
- مرتضی رحیمی ۸۸
همکاری‌های فراگیر اقتصادی و امنیتی راهبرد مقابله با چالش‌های منطقه‌ای

دکتر محسن خلیلی *

در دوران چیرگی حزب بعث بر عراق، صدام حسین موفق شده بود با برقراری یک نظام غیر دموکراتیک و مستبدانه، انواع و اقسام ناهمسانی های جامعه ی عراقی ها را در چرخ گوشت ایدئولوژیک حزب بعث، مضمحل کند؛ ولی پیشینه ای برجا گذاشت که به محض پایان کار وی، تمامی درون مایه خشونت های قومی، فرقه ای و مذهبی سر برآوردند، گسل های جامعه شناختی / هویتی عراقی ها بر همدیگر غلطیدند و فوران قساوت های گوناگون را سبب شدند. اکنون چهار نوع جنگ در عراق رواج دارد: جنگ میان نیروهای ائتلاف به رهبری آمریکا با نیروهای مقاومت، جنگ میان شیعیان و سنی ها برای تثبیت قدرت، جنگ میان جریان های تندرو سلفی، القاعده و بعثی ها با دولت کنونی عراق، و جنگ میان کردها و برخی اقوام در شمال عراق برای تثبیت مرزهای نفوذ. بنابراین، اکنون در عراق، طبق تعریف های آکادمیک موجود، جامعه ای بی ثبات، مشحون از خشونت و استوار بر کشمکش های گوناگون پدیدار شده است.

نگارنده بر این باور است که یکی از مؤلفه های سبب ساز بروز بی ثباتی کنونی، شیوه تدوین و تصویب قانون اساسی جدید عراق است. وجود شکاف های فعال قوم شناختی، جمعیت شناختی، دین شناختی و جامعه شناختی در عراق، خود به خود مسبب افزایش خشونت در محیطی شد که پیشینه فرهنگ دموکراتیک نداشت و بذل خصومت و خشم، از پیش در آن کاشته شده بود. مختصات قانون اساسی پیشین عراق که بر دموکراسی خلقی، سوسیالیسم، آزادی مذهب و بیان و عقیده، تضمین حقوقی ملی خلق کرد، و رسمیت اسلام استوار شده بود در زمامداری دهشت بار صدام، محلی از اعراب پیدا نکرد. در جامعه عراق، به دلیل ساختار سیاسی پیشین (چیرگی ارتش، سنی ها و حزب بعث)، عدم توسعه جامعه مدنی، سیاست های ترحیل و تعریب، و حاکمیت پدرسالاری نوین حزب بعث، هیچ گاه زمینه ای مساعد برای رشد نهادها و باورهای دموکراتیک پدیدار نشد. فرآیند مهندسی گونه، نخبه گرایانه و غیرمردمی تأسیس قانون اساسی جدید عراق، نیز سبب شد عراقی ها، بدون ممارست های دموکراتیک، به عرصه ای گام بگذارند که پیشاپیش آن را به درستی نمی شناختند.

* استادیار علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد

واژگان مهم: قانون اساسی جدید عراق، بی ثباتی سیاسی، گسل های جامعه شناختی
در عراق، فرآیند تصویب قانون اساسی، کشمکش سیاسی.